

ні як теоретичних, так і практичних питань організації і стимулювання самовиховання. А також більшої демократичності, культури й такту взаємовідносин зі студентами, більшої довіри до вияву їх ініціативи і самостійності.

Висновки. Таким чином, технологія самовиховання допомагає формувати особистість як суб'єкта саморозвитку, самотворчості, організатора своєї життєдіяльності. Тому стимулювання процесу самовиховання повинне мати такий характер, який би не заважав ініціативі та твор-

чості студентів, а максимально сприяв би їхній творчій самореалізації в різних видах діяльності.

Література:

1. Карпенчук С.Г. Самовиховання особистості: Науково-методичний посібник / Інститут змісту і методів навчання. — К., 1998. — 214 с.
2. Оржеховська В.М. та ін. Посібник з самовиховання. — К.: ІЗМН, 1996 — 192 с.
3. Осипов П.Н. Стимулирование самовоспитания учащихся. — Казань: Карпол, 1997.
4. Середа І.В. Технологія самовиховання особистості: Методичні рекомендації. — Миколаїв: Вид-во "Іліон", 2005. — 88 с.
5. Соловей М.І., Демчук В.С. Виховна робота у вищому навчальному закладі. — К., 2003. — 257 с.

И. В. СЕРЕДА

ТЕХНОЛОГИЯ САМОВОСПИТАНИЯ ЛИЧНОСТИ КАК СРЕДСТВО ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В СОВРЕМЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

Автором статьи раскрываются теоретические и методические аспекты технологии самовоспитания личности как средства воспитательной работы со студентами в современном университете.

Ключевые слова: самовоспитание личности, технология самовоспитания, воспитательная работа в ВНЗ, средства воспитательной работы, современный университет.

I. V. SEREDA

PERSONAL SELF-EDUCATION TECHNOLOGY AS A MEANS OF EDUCATIONAL WORK IN THE MODERN UNIVERSITY

The author of the article reveals the theoretical and methodological aspects of technology of self-identity as a means of educational work with students in a modern university.

Keywords: personal self-education, the technology of self-education, educational work in university, the means of educational work, modern university.

УДК 371.622

ШАХІРЄВА Н. В.

м. Миколаїв, Україна

МУЗЕЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК СКЛАДОВА СОЦІОКУЛЬТУРНОГО І ПСИХОДИДАКТИЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ВНЗ

Музейно-освітнє середовище відкриває широкі можливості для підготовки педагогічних кадрів. В статті розкрито соціокультурні та психодидактичні характеристики музейно-освітнього середовища в контексті освітнього простору сучасного ВНЗ.

Ключові слова: підготовка педагогічних кадрів, музейно-освітнє середовище, соціокультурний та психодидактичний освітній простір, історико-педагогічний контекст, технологічна культура майбутнього викладача.

Актуальність дослідження. Особливе місце у вітчизняній системі підготовки педагогічних кадрів надається університетам як сучасним центрам комунікації, інформації та продукування нових знань. Підготовка висококваліфікованих викладачів, здатних до досягнення соціально значущої та індивідуально необхідної мети з дотриманням при цьому існуючих суспільних морально-правових норм та академічних цінностей, можлива лише за умови високоякісної університетської освіти, яка базується на принципах гуманізації, прагматичності, адаптованості, синергетичності.

Синергетичне пізнання передбачає дуже важливе для сучасного фахівця в умовах постійно змінюваного суспільства так зване "нелінійне мислення", плюралізм, неоднозначність, а також рівнозаконність позицій всіх суб'єктів освітньо-виховного процесу. Тому актуальним є соціальне замовлення на викладачів, здатних створювати та організовувати інноваційні освітні процеси (в тому числі – з поглибленим змістом), використовувати у професійній діяльності методи моделювання, соціального проектування, впроваджувати власні та залучені результати наукових досліджень в навчально-виховний

процес, проводити різноаспектні наукові розвідки, перш за все пов'язані з регіональними потребами та можливостями.

Багатьом національним системам освіти та моделям педагогічної освіти країн Західної Європи притаманні такі характеристики, як відображення європейського, державного та регіонального контекстів у змісті курикулумів, врахування культурно-національних традицій, а також політичних, історичних та соціальних умов.

Шляхи модернізації вищої педагогічної освіти України співзвучні загальноєвропейським підходам. Потужний розвивальний ресурс державної та локальної історії, реалізація соціокультурного підходу в освітньому процесі не лише розкривають історичні корені становлення та розвитку культури і освіти в тому чи іншому регіоні, а й дозволяють визначати місію, зміст освіти, форми її функціонування, труднощі її становлення та шляхи їх подолання, а також розкривати місце і роль в освітньому процесі науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів – хранителів традицій європейського гуманізму.

Відкриті педагогічні системи в глобальному освітньому просторі спрямовані на реалізацію в освітньому середовищі основних принципів відкритої освіти. Це передбачає поступову відмову від традиційного предметоцентризму, визначення культурного ядра знань, створення підпростору для змісту і технологій інституціональної системи освіти. Таке навчальне середовище забезпечить оптимальний баланс між локальним і глобальним, сприятиме формуванню оптимальних відносин людини із суспільством, максимальній комунікативності та творчій самореалізації особистості.

Серед пріоритетів європейського та світового освітнього простору є пошук економічних навчальних технологій, які можуть бути наскрізними для різних освітніх етапів та рівнів. Це означає, що освітні системи повинні будуватися на поліфункціональному освітньому середовищі, що передбачає синтез різноманітних форм і видів навчальної та проектно-дослідницької діяльності тих, хто навчається. Ефективність такого середовища забезпечується наскрізним ланцюгом цілей і завдань навчальних технологій, а також системи неперервної освіти в цілому. В даному контексті "... среда – есть средина = сердцевина, связь = средостение, средство = посредничество" [3; ст.175].

Надзвичайно важливим є те, що такого виду освітнє середовище є тим смислостворюючим контекстом, яке забезпечує одночасно:

- особистісне включення того, хто навчається, у процес пізнання;
- взаємодію всіх суб'єктів освіти;
- формування системи наукових знань, застосування їх в різноманітних видах професійно-практичної діяльності;
- розвиток емоціональної, духовно-моральної, інтелектуальної та інших сфер психічної структури особистості;
- соціалізацію тих, хто навчається, за рахунок соціального проектування в умовах даного середовища;
- орієнтацію на культурологічну гуманістичну місію освіти.

Аналіз останніх досліджень. На освітнє середовище як умову практичного втілення освітніх систем і технологій вказували у своїх працях такі видатні представники психологічної і педагогічної науки і практики, як Л.С.Виготський, О.М.Леонтьєв, А.В.Гагарін, С.Д.Дерябо, Т.Г.Івошина, В.П.Лебедева, Н.С.Лейтес, В.І.Панов, Ю.Г.Панюкова, Ю.Г.Абрамова, В.В.Рубцов, В.І.Слободчиков, О.М.Сусакова, В.О.Ясвін та ін.

Попри достатню кількість психолого-педагогічних, соціологічних досліджень, присвячених проблемам освітнього (навчального) середовища, його функцій, структури, форм та ін., зазначена проблематика має великий потенціал щодо відкриття можливостей оптимізації освітнього процесу на будь-яких рівнях.

Основний виклад дослідження. Відомо, що освітнє середовище виступає частиною соціокультурного середовища. Ефективність освітнього процесу залежить від того, в яких просторово-предметних та соціокультурних умовах він відбувається. Успішність формування професійної культури майбутнього викладача, в свою чергу, в значній мірі визначається тим, яке місце займе історико-педагогічний контекст в його інтелектуальному та моральному розвитку. Викладач як соціально значуща особистість постійно потребує підвищення своєї професійної майстерності через розвиток умінь правильно інструментувати історико-педагогічним контекстом в освітньому процесі.

З огляду на це закономірною є зростаюча зацікавленість вітчизняної педагогічної науки до історії виникнення, становлення та розвитку регіональних систем вищої педагогічної освіти як масштабного контексту професійної діяльності. Така зацікавленість концентрує увагу педагогів-теоретиків та практиків на локальних особливостях регіональних систем підготовки педагогічних кадрів, що виступають в якості суб'єктів розвитку загальної системи освіти та науки як на теренах України, так і євроатлантичному освітньому просторі в цілому.

Суб'єктом розвитку системи освіти та науки майже за 100-річний період свого існування став Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського, в якому накопичено багатий досвід підготовки педагогічних кадрів. Цей досвід затребував не лише його вивчення та узагальнення, а й створення музею-лабораторії як наукового, навчального і культурного осередку даного вищого навчального закладу, що сприяє формуванню у майбутніх вчителів та професорсько-викладацького складу відповідного ціннісного ставлення до своєї професії, до культурно-освітніх традицій університету. Цей фактор дозволяє нам розглядати предметно-просторове середовище музею-лабораторії педагогічної освіти Миколаївщини МНУ імені В.О.Сухомлинського як певний історико-педагогічний контекст вищої школи, що у систематизованому вигляді являє собою предметну та соціокультурну модель власне системи підготовки педагогічних кадрів, а також професійної діяльності професорсько-викладацького складу в цій системі.

Фонди та експозиція музею-лабораторії акумулюють в собі завдання, зміст і форми реалізації підготовки педагогічних кадрів в регіоні. Експозиція більшою мірою висвітлює сучасний період підготовки вчителів в Інституті педагогічної освіти МНУ імені В.О.Сухомлинського. Створення у 2007 р. Інституту педагогічної освіти в структурі університету не лише розширило статус даного вищого навчального закладу, а й декларує його нову місію. Перш за все вона полягає у спадкоємності культурно-освітніх традицій університету. Інститут педагогічної освіти в експозиції представлено як систему, як єдність всіх його складових, що перебувають у взаємозв'язку і з історико-культурними традиціями університету в цілому, і з соціокультурним простором регіону в рамках єдиного євроатлантичного освітнього простору. Відповідно, музейна експозиція як модель цілісного освітнього середовища несе в собі потужні можливості бути технологічним підґрунтям системи підготовки майбутніх викладачів в університеті.

Виходячи із специфіки музейного середовища, яке є також своєрідним структурно-морфологічним контекстом загального корпусу ідей, концепцій, соціокультурних умов, тенденцій та перспектив в галузі педагогічної освіти та науки на Миколаївщині, ми дійшли висновку про те, що воно, за певних організаційно-педагогічних умов, забезпечує:

- можливості реалізації необхідних для навчання, розвитку і соціалізації майбутніх

викладачів інноваційних освітніх технологій;

- міжособистісну суб'єкт-суб'єктну взаємодію;
- фахову предметну наповненість та особливу регіональну атрибутику.

Музей педагогічної освіти Миколаївщини як певна модель системи підготовки вчителів на регіональному рівні, як знакова система виступає контекстом професійної діяльності майбутнього викладача, причому не лише предметним, а й психодидактичним. Експозиція музею представляє собою не лише систему смислових блоків із закодованим в ній основним змістом педагогічної освіти регіону, а й систему активізації пізнавальної діяльності тих, хто навчається, з точки зору ефективності протікання психічних процесів асоціативних і структурних зв'язків.

Дуже важливим є те, що у даному випадку зазначений контекст виконує одночасно функції і предмету засвоєння, і засобу його пізнання, і смислостворюючого відображення тієї культурної сфери, до якої належить освітня галузь та система підготовки педагогічних кадрів. Таким чином, музейно-освітнє середовище створює умови не лише для відтворення існуючих знань, а й для конструювання майбутніми педагогами нових знань, необхідних для вирішення нових проблемних ситуацій і завдань.

Технологічний характер музейно-освітнього середовища дозволяє продукувати нові знання в різних видах діяльності: від виконавчої до творчої, від ігрової до дослідницької, від репродуктивної до моделюючої та проектної. "Дуже важливо, – зазначає О.М.Пехота, – навчити майбутнього викладача створювати проекти вищих навчальних закладів сьогоденного і завтрашнього дня, проектувати і будувати професійні стосунки. На жаль, педагогічні дисципліни своїм змістом і напрямком спрямовані на вивчення досвіду й ідей минулого, але необхідно спрямувати більше уваги до вектора майбутнього. При цьому домінантою будь-якого проектування має бути покращення якості університетського життя в цілому, життя студента, професійного життя викладача" [2; ст.43].

Виходячи із зазначених положень, ми поставили перед собою наступні завдання експериментального дослідження:

- 1) виявлення можливостей використання музейно-освітнього середовища у формуванні технологічної культури майбутнього викладача (орієнтуючих, тобто таких, що вказують на основний зміст педагогічної освіти; доповнюючих – таких, що доповнюють інформацію навчальних програм, яка засвоюється в освітньому процесі; синтезуючих узагальнену інформацію для формування

цілісного уявлення про професійну діяльність та її смислові компоненти; спонукальні, що передбачають варіанти підходів до розв'язання завдань педагогічної освіти в регіоні);

- 2) визначення змісту, форм та розробка функціональної технологічної характеристики музейно-освітнього середовища як засобу формування технологічної культури майбутнього викладача;
- 3) створення моделі музейно-освітнього середовища як засобу формування технологічної культури майбутнього викладача.

Формування технологічної культури майбутнього викладача засобами музейно-освітнього середовища може бути ефективним за умови аналітичного та систематизуючого спрямування дисципліни, що вивчається. З огляду на приєднання української системи вищої освіти до Болонського процесу та необхідності у зв'язку з цим глибокого системного аналізу різноманітних аспектів діяльності кожного ВНЗ, знаходження нереалізованих ними на сьогодні потенційних можливостей в організації освітнього процесу такою дисципліною, на наш погляд, виявляється "Вища освіта України і Болонський процес" (магістратура).

Музейне середовище на першому етапі засвоєння даної дисципліни виступає як набір необхідної інформації, в процесі засвоєння якої відбуваються певні практичні дії, розвиваються здібності та соціокультурні цінності майбутніх викладачів. На наступних етапах в процесі професійного моделювання та соціального проектування магістранти відтворюють предметний і соціокультурний зміст майбутньої професійної діяльності. Цілісний зміст музейної експозиції представляє перед майбутніми викладачами відповідну систему професійних проблем, завдань, функцій та досвіду емоційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності.

ШАХИРЕВА Н. В.

МУЗЕЙНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СОЦИОКУЛЬТУРНОГО И ПСИХОДИДАКТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА ВУЗА

Музейно-образовательная среда открывает широкие возможности для подготовки педагогических кадров. В статье раскрыты социокультурные и психодидактические характеристики музейно-образовательной среды в контексте образовательного пространства современного вуза.

Ключевые слова: подготовка педагогических кадров, музейно-образовательная среда, социокультурное и психодидактическое образовательное пространство, историко-педагогический контекст, технологическая культура будущего преподавателя.

SHAHIREVA N. V.

MUSEUM AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS PART OF SOCIO-CULTURAL AND PSYCHODYDACTICAL EDUCATIONAL SPACE OF UNIVERSITY

Museum and educational environment offers great opportunities for training teachers. In the article the socio-cultural and psychodydactyl characteristics of museum and educational environment in the context of modern university education space are presented.

Keywords: training teachers, museum and educational environment, socio-cultural and educational psychodydactyl space, historical and educational context, technological culture of the future teacher.

Побудова музейної експозиції як навчального середовища є такою, що передбачає можливість на її основі в рамках цілісної моделі підготовки педагогічних кадрів будувати ті чи інші підмоделі педагогічної освіти в контексті вимог Болонського процесу, а також виходити на рівень загальнометодологічного проектування педагогічної освіти в цілому. Якщо перший етап даної технології передбачає більш схематичний, "рамочний" зміст, то на наступних етапах цей зміст повинен ставати більш системним, розвиненим, глобальним.

За таких умов організації навчального процесу з'являється можливість не лише засвоїти певну суму знань, а й навчитися самостійно їх здобувати і використовувати для розв'язання практичних професійних завдань, які добре узгоджуються з основними завданнями сучасної вищої освіти.

Висновок. Музейне середовище містить в собі великий соціокультурний та психодидактичний потенціал в загальній системі вищої освіти. Воно дозволяє виводити студентську молодь на новий рівень духовного розвитку, виховує культуру і почуття причетності до рідного ВНЗ, громадянськості і любові до рідного краю, значно розкриває межі і технологічні можливості освітнього простору ВНЗ.

Література

1. Бондар В. Дидактико-психологічна концепція реалізації освітньо-професійних програм підготовки вчителя // Вища освіта України. — 2004. — № 1. — С.66—68.
2. Пехота О.М., Ратовська С.В. Культура співробітництва: практика групової роботи студентів: Навчально-методичний посібник. — Миколаїв: Іліон, 2011. — 251 с.
3. Слободчиков В.И. О понятии образовательной среды в концепции развивающего образования // 2-я Российская конференция по экологической психологии: Тезисы. (Москва, 12-14 апреля 2000 года). — М., 2000. — С.172—176.